

CPF als lichtere

Roland de Greef

Het APF beoogt meer keuze en schaalvoordelen te bieden door bestuurlijke lasten en uitvoeringskosten te beperken. Helaas zijn er belemmeringen die het APF soms minder aantrekkelijk maken. Het antwoord kan het coöperatief pensioenfonds ('CPF') zijn. Een CPF benadert een APF zonder de nadelen van het APF. Een nieuwe kans in het Nederlands pensioenland?

APF minder aantrekkelijk door de verplichte aanvraag vergunning

Belemmeringen die het APF minder aantrekkelijk kunnen maken zijn met name de verplichting tot het aanvragen van een vergunning, de verplichting tot het financieren van een weerstandsvermogen in combinatie met de voorgeschreven rechtsvorm van een stichting en het feit dat er vanuit juridisch opzicht discussie kan ontstaan of de scheiding van de collectiviteitkringen volledig waterdicht is. Daarnaast wordt soms ook als belemmerend ervaren het feit dat bij toetreding tot het APF de (mede-)beleidsbepalers in principe direct hun positie verliezen.

Mits goed opgezet, kan het CPF het APF dicht benaderen, echter zonder de genoemde nadelen die kleven aan het APF.

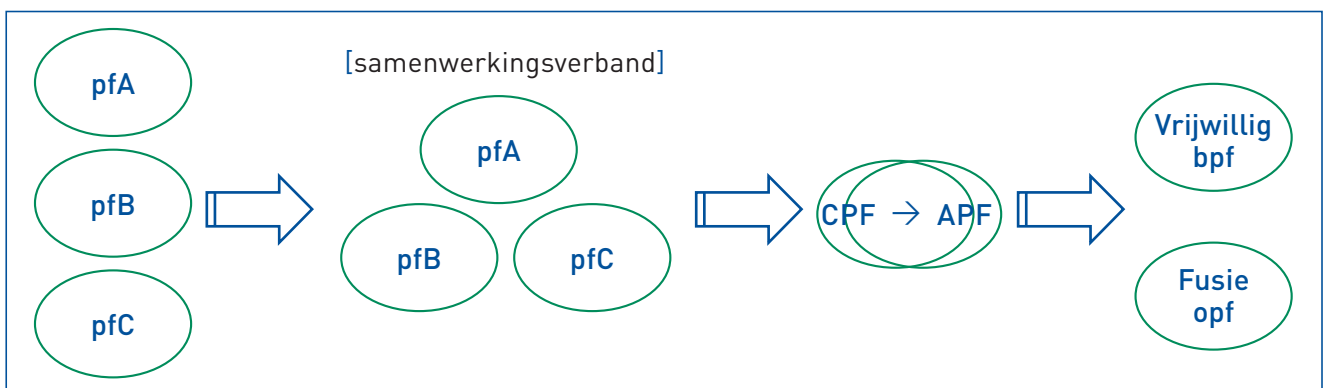
Gradaties van consolidatie

Het CPF is evenals het APF een vorm van consolidatie van (ondernemings)pensioenfondsen.

Ondernemingspensioenfondsen zouden een samenwerkingsverband kunnen aangaan om zodoende schaalvoordelen te behalen. Het is echter lastig om de continuïteit van de samenwerking te handhaven nu het gemeenschappelijk belang van het behalen van schaalvoordelen nauwelijks is geborgd vanwege het ontbreken van centrale aansturing.

Van centrale aansturing is wel sprake bij het CPF en nog iets sterker bij het APF. In de uiterste variant is (afgezien van verzekeren) sprake van een fusie van de ondernemingspensioenfondsen of toetreding tot een (vrijwillig) bpf. Deze laatste twee uiterste varianten hebben echter als nadeel dat er sprake is van vergaande solidariteit omdat hier de eis geldt van één financieel geheel en ringfencing dus niet aan de orde is. Ook op het gebied van zeggenschap wordt er nogal wat ingeleverd.

Figuur 1: vormen c.q. gradaties van consolidatie.

variant van het APF

MR. DR. ROLAND DE GREEF, ADVOCaat PENSIOENSECTOR HOUTHOFF BURUMA

CPF

Het CPF is een coöperatie, een bijzondere vorm van de vereniging. Kenmerkend voor een coöperatie is dat deze voor en door de leden van de vereniging bestaat. Ieder lid is vrij zijn of haar lidmaatschap te beëindigen. Aan beëindiging van (en toetreding tot) het lidmaatschap kunnen voorwaarden worden gesteld door de leden. De statuten kennen weinig wettelijke beperkingen, zodat er grote flexibiliteit bestaat om de coöperatie naar eigen inzichten in te richten. De pensioenfondsen blijven in stand en hebben als leden van het CPF zitting in de ledenvergadering. De pensioenfondsen/leden vormen het equivalent van de collectiviteitkringen bij het APF.

CPF versus APF

Vergelijking tussen het CPF en het APF aan de hand van een aantal thema's.

Werkkapitaal Het APF is verplicht te allen tijde een minimaal werkkapitaal aan te houden. Dat geldt niet voor het CPF. Het voordeel daarvan is dat er geen sponsor gezocht hoeft te worden die bereid is om het werkkapitaal te financieren dan wel het werkkapitaal te financieren uit de voorzieningen of de bijdragen van de deelnemende pensioenfondsen.

Zeggenschap In het geval van een CPF blijven de pensioenfondsen/leden bestaan. Daarmee blijft ook de positie van het bestuur en daarmee de zeggenschapsstructuur in stand. Bovendien ontstaat er ook zeggenschap door de pensioenfondsen over het CPF via de ledenvergadering.

Vergunning Het CPF is niet vergunningplichtig en kan op elk moment opgericht worden. Voordeel van de vergunningplicht is echter wel dat daarmee vóór oprichting eventuele risico's zoveel mogelijk gemitigeerd kunnen worden, zodat meer zekerheid vooraf kan worden verkregen. Dit is echter slechts een schijnzekerheid, aangezien de aan een CPF deelnemende pensioenfondsen reeds bestaan op het moment van oprichten van het CPF, zodat de risico's reeds in een eerder stadium in kaart gebracht zijn.

Afgescheiden vermogen Het is juridisch niet geheel zeker of de afgescheiden vermogens in de diverse collectiviteitkringen voldoende zekerstellen dat het vermogen behorend tot een bepaalde collectiviteitkring niet kan worden aangetast door een pensioengerechtigde behorend tot een andere collectiviteitkring of een andere derde-crediteur. Het probleem is dat het APF één rechtspersoon is en dat het Nederlandse rechtspersonenrecht nu eenmaal geen afgescheiden vermogens kent. Een rechtspersoon staat met zijn gehele vermogen in voor de vorderingen van schuldeisers. Wel is er inmiddels jurisprudentie waaraan een argument ontleend kan worden dat de juridische scheiding wel werkt, maar het is de vraag of dat voldoende is. Hoe dan ook, in het geval van een CPF is er per definitie sprake van een volledige juridische scheiding van de diverse kringen, aangezien de pensioenfondsen zijn blijven bestaan.

Collectief vermogensbeheer en btw Het CPF kan profiteren van een btw-voordeel door de beleggingen van de verschillende pensioenfondsen/leden via een beleggingspool te structureren. In het geval van een APF kan dat niet omdat een APF slechts één partij is en dus slechts samen met een ander APF of pensioenfonds de vereiste beleggingspool kan vormen.

Gemak toe- en uittreden Indien een collectiviteitkring wil toe- of uittreden in het geval van een APF, wordt dat beschouwd als waardeoverdracht met toepassing van alle wettelijke voorwaarden van dien. Ook zullen de toetredende pensioenfondsen geliquideerd moeten worden. Bovendien zal bij het wijzigen van het aantal collectiviteitkringen een statutenwijziging (notaris!) noodzakelijk zijn. In het geval van het CPF is toe- en uittreding eenvoudig te realiseren door het lidmaatschap aan te gaan of op te zeggen.

Risico van aansprakelijkheid bestuur Indien pensioenfondsen samengaan in één APF, zal het risico op bestuurdersaansprakelijkheid toenemen aangezien de bestuurstaak omvangrijker en ingewikkelder zal worden. Bij een CPF is daarvan geen sprake omdat de afzonderlijke

Pensioenfondsen zijn de leden van de coöperatie, het CPF

pensioenfondsen in stand blijven en het risico op die manier gespreid blijft. Bovendien kan het CPF iedere verplichting voor de leden om in een tekort bij te dragen, uitsluiten.

Eigenheid Door samenvoeging van pensioenfondsen in een APF zal er onvermijdelijk een deel van de 'eigenheid' van het oorspronkelijke pensioenfonds verdwijnen. De met het verdwenen pensioenfonds corresponderende collectiviteitkring zal hier wel enigszins in tegemoet kunnen komen. In het geval van een CPF blijven de pensioenfondsen bestaan, zodat er per definitie niets wijzigt in de 'eigenheid' van het betreffende pensioenfonds dat toetreedt tot het CPF.

Intern toezicht Het APF is verplicht een RvT in te stellen. Voor de pensioenfondsen/leden van het CPF blijft de verplichting bestaan om minimaal een visitatiecommissie in te stellen. Daarbij zouden de pensioenfondsen/leden ervoor kunnen kiezen om een gezamenlijke visitatiecommissie in te stellen.

Medezeggenschap Bij het APF is sprake van een belanghebbendenorgaan (BO) per 'kring'. (het verantwoordingsorgaan laat ik hier buiten beschouwing). In het geval van een APF is het mogelijk om een centraal belanghebbendenorgaan (CBO) in te stellen. Ook bij het CPF acht ik het mogelijk om een met een CBO vergelijkbaar orgaan in te stellen.

Governance/bestuur Op het vlak van de bestuurlijke inrichting is het CPF in het nadeel. Het APF kent immers maar één bestuur, terwijl het CPF te maken heeft met één bestuur per pensioenfonds/lid en een ledenvergadering. Wel is het mogelijk om dit nadeel bij het CPF zoveel als mogelijk te verkleinen door personele unies te creëren en zoveel mogelijk uniformiteit in beleid e.d. te bewerkstelligen. Ook kunnen binnen het CPF bestuurders uit de 'pool' van de leden betrokken worden. Kanttekening hierbij is wel dat er een grens is aan het aantal bestuursfuncties dat door één (pensioenfonds) bestuurder kan worden verricht. Ook kan er geen sprake zijn van een personele unie tussen de pensioenfondsen/leden en de ledenvergadering c.q. het bestuur van het CPF indien het CPF zelf diensten aan de leden verricht die aangemerkt kunnen worden als 'uitbestede' diensten jegens de pensioenfondsen/leden. Het verrichten van coördinerende en voorbereidende taken bij wijze van bestuursbureau, is echter mijn inziens niet vanzelfsprekend te beschouwen als 'uitbesteding'. Een voordeel op dit vlak is er ook. Indien er besturen zijn die hun termijn nog willen uitienden, kan het betreffende pensioenfonds niettemin alvast toetreden tot het CPF. De pensioenfondsbestuurders kunnen na toetreding tot het CPF hun functie blijven bekleden en deze op termijn al dan niet afbouwen. In het geval van een APF is er sprake van een harde deadline waarbij de pensioenfondsbesturen van de toetredende pensioenfondsen direct moeten aftreden.

Conclusie

In deze bijdrage heb ik getracht in een kort bestek een vergelijking te maken tussen een CPF en een APF. Uiteraard moet in een concreet geval een nadere uitwerking en afweging gemaakt worden. Maar op hoofdlijnen is mijn conclusie dat het CPF – afhankelijk van de situatie en voorkeuren – een goed alternatief kan zijn voor het APF. ←

Dit artikel is een samenvatting van een uitgebreider artikel van de auteur, dat eerder verscheen in Pensioen Magazine 2016/1, p. 6-11: 'Coöperatief pensioenfonds als alternatief naast het algemeen pensioenfonds'.

Scheiding
van de collec-
tiviteitkringen
is bij APF
juridisch
niet zeker